

"קידושין וכתובה בעדים קרובים" שלמה דיכובסקי, עזרא בר-שלום, הגי איזירר 1

א. אם בשעת הקידושין יחדו עדים ואח"כ הוברר שהם פסולים, יש צדדים רבים שהקידושין תקפים, כיון שהיו בין הקהל עדים כשרים. שיטת תוס' ורא"ש שאין עדות הכשרים בטלה אם לא העידו הפסולים בבי"ד. החתם סופר סובר דעדות של קהל נחשב כאנן סהדי, שאין בזה דין נמצא אחד מהם קאו"פ. בנידון דידן שהיו העדים קרובים זה לזה, והקהל לא ידע מהפסול יש סברא נוספת להכשיר. יש הסוברים שבעידי קידושין אין חסרון של נמצא אחד מהם קאו"פ. לדעת הרמב"ם שעד קרוב ע"י אישות פסול רק מדרבנן, ואין כאן נמצא אחד וכו' לשיטת הב"י.

ב. אם ייחדו עדים יש סוברים שא"א להשתמש בעדים אחרים להכשיר את הקידושין, אלא דרבו החולקים על שיטה זו. ובפרט במקרה שלא החתן והכלה יחדו העדים, אלא מסדר הקידושין.

ג. בענין הכתובה עצמה, אם זה ספק קידושין אין לה כתובה, אבל תוספת יש לה, דלא גרע ממי שנמצאה אילונית אחר הנישואין, די"א שאינה מקודשת ואפ"ה יש לה תוספת כיון שחי עמה דרך אישות.

ד. לכאורה שטר הכתובה פסול, כיון שחתומים עליו עדים פסולים. ואע"פ שהבעל צירף חתימתו אחר חתימת העדים, אין זו התחייבות נוספת, אלא כהמשך לעדות העדים. אמנם יש לפקפק בסברא זו אעפ"כ א"א להוציא מהמוחזק, דלא היה קנין על התחייבות התוספת.

ה. בנידון דידן היתה עוד כתובה חתומה ע"י עדים כשרים, א"כ אפשר לחייב בתוספת ע"פ שטר זה. זמנו של השטר השני הוא ג"כ ליל החופה. ואפ"י אם זה נכתב אחר זמן, אין לפוסלו משום שטר מוקדם, דלגבות מהני חורין מהני שטר זה. בנידון דידן שנעשה קנין בזמן הראשון, אפילו אם השטר נכתב לאחר זמן, אפשר לכתוב את זמן הקנין.

ו. דעת הגר"ע בר שלום, שאפילו לא נחייב הבעל מכח השטר תוספת כתובה, עדיין יש לחייבו פיצויים על הזמן שחיו יחדיו ושירתה אותו כאשה.

הגי איזירר

לפנינו ערעור בשני ענינים: א. על החלטת ביה"ד האזורי בדעת רוב "שאיין כאן קידושין, ולכל היותר יש כאן ספק בקידושין ובנישואין וצריכה גט מספק". ב. על החלטה נוספת הקשורה ונובעת לדעתם מהחלטתם הקודמת שאין לחייב הבעל בתשלום הכתובה.

המערער דורש לקיים את דעת המיעוט ולפסוק כמותה.

עיינו היטב בחומר ולמדנו את דעת הרוב ואת דעת המיעוט. בדעת המיעוט נאמרו טעמים רבים להכשיר את הקידושין, למרות שהעדים שיוחדו ע"י הרב בהסכמת הבעל הם קרובים זל"ז (שני גיסים בקירבת אם).

להלן תמצית דעת המיעוט:

א. לדעת תוס' ורא"ש לא פוסלים הפסולים את האחרים עד שיבואו לביה"ד להעיד (וכאן רק הרב בא להעיד, והוא לבדו כשר). לדעת הרמב"ם לפי הב"ח אין הפסול של עדות שבטלה חל עד שיבוא הפסול לבי"ד להעיד. לדעת הב"י פוסל גם בראיה בעלמא. לעומת זאת, לדעת הריטב"א בעדי קיום של קידושין שעת מעשה הקידושין היא שעת ההגדה, ולא בעי שיבאו לבי"ד. אם חתימתם על הכתובה נחשבת כבאו לבי"ד להעיד, שהרי עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותם בבי"ד, מחלוקת ש"ך סי' ל"ו ס"ק י"ב, שס"ל שחתימה על השטר נחשבת כהגדה בבי"ד וסמ"ע שם ס"ק ז' ס"ל דאינה נחשבת כהגדה. ובנודע ביהודה תנינא, סימן ע"ו, הכריע כסמ"ע, דלא חשיב הגדה. והכא שחתמו על הכתובה לפני הקידושין ודאי לא חשיב הגדה לענין הקידושין. המחלוקת בין התוס' והרא"ש ואחרים היא מחלוקת בשו"ע, חו"מ, לו סעיף א.

ב. החתם סופר, אה"ע, סימן ק', מכשיר קידושין שעד פסול זומן ע"י הרב להיות עד משני טעמים. א. הבעל והאשה בודאי לא רצו בזמון עד פסול. ב. יש בעדות הקהל גדר של אנן סהדי, ובעדות של אנן סהדי פסולים וכשרים מצטרפים, וא"צ גדרי עדות כלל. החתן בנדון זה הזמין את העדים בתורת כבוד ולא בתורת יחוד, והכלה בנדון דידן ודאי מיאנה בפסולים.

ג. השדי חמד בשו"ת אור לי, סימן ע, נשאל כנ"ל ומסיק בע' סז לפסוק כחתם סופר.

ד. העדים בקהל לא ידעו בקורבה שבין הרב לגיסו, ובכה"ג אינם נפסלים - שו"ע, חו"מ, סימן לו, סעיף ב', וזו דעת הרי"ף. א. אמנם הרא"ש חולק, אבל כתב הרמ"א שהנ"מ בבאים להעיד אבל בפסול בראיה מבואר בנתיבות ובתומים, סי' ל"ו שלפי הרמ"א אין בשעת ראיה פסול לכו"ע כשלא ידעו שהוא פסול, גם לסוברים שהפסול חל בשעת ראיה. וכך פסק השדי - חמד בתשובתו הנ"ל. עיין נתיבות סי' ל"ו ס"ק י'.

ה. השדי-חמד שלח את חוות דעתו הנ"ל לר' יוסף ישעיה פונטרימולי והשיב לו שיש ג' ספקות להכשיר הקידושין: א. שבקדושין אין בכלל הדין של נמצא א' מהן קרוב או פסול, תשובת הרמ"ה הובאה בס' בשמים ראש. ב. דין עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה הוא רק כשהעדים פסולים או קרובים לבעל דין, ולא כשהם כשרים בעצמם רק קרובים זל"ז. ג. כשהכשרים לא ידעו מהקורבה של הפסול אין אומרים עדות שבטלה.

ובג' ספקות יש להקל כיון שהחשש כאן הוא רק מדרבנן. הקביעה שהחשש הוא דרבנן היא בגלל הסוברים שפסול קורבת אישות היא מדרבנן, או בגלל הסברא שכאשר לא יחדו עדים הם נפסלים רק מדרבנן, או בגלל ריבוי הספקות בנדון.

ו. אם נכחו במקום כשרים אזי הווי דינא, ובבית דין ס"ל לנתיבות, ביאורים, לו ס"ק י', אין חסרון של עדות שבטלה. ויכולים לעשות עצמן לבי"ד בלי ריצוי בע"ד, נתיבות, שם.

ז. דעת צפנת פענח על תוס' מכות ו', א שעדי קידושין כיון שאינם לברור וראיה אלא הם פועלים את הקידושין, והם חלק ממעשה הקידושין, אין בהם חסרון של עדות שבטלה מקצתה. זה נאמר כדי לישב לדעת רש"י והרמב"ם שנפסלים בראיה לבד בלא הגדה, וקשה עליהם קושית תוס', היאך מוצאים אנו דינו ורגלינו בקידושין.

ח. לפי הנוב"י יש ממ"נ להכשיר: לרא"ש ותוס' בעינן הגדה בבי"ד, וליכא. ולהרמב"ם דלא בעינן הגדה בבי"ד, מ"מ פסולי עדות בקירבה דרך אישות פסולים מדרבנן, ובפסול דרבנן לפי הב"י לא נאמר עדות שבטלה מקצתה.

ט. בנימוקי המיעוט דן אם יחוד עדים מפקיע מאחרים דין עדות (עפ"י מהר"י וייל), ומסיק: א. רבים חולקים על מהר"י וי"ל. ב. רק הבעל והאשה יכולים להפקיע העדות מאחרים על ידי יחוד עדים ולא הרב, ולכן בעניננו אין הפקעה.

הדיינים בדעת הרוב חלקו בעיקר בנקודה זו של המהר"י וי"ל, והביאו מחלוקת אחרונים בדבריו.

א. הרמ"א, אהע"ז, מד סעיף ד פוסק, ואפ"י יחד עדים יכולים אחרים שראו את המעשה להעיד.

ב. מהר"י וי"ל, סימן ז', נשאל על קידושין שיחדו שני עדים והעדים היו פסולים. והשיב, נראה כיון דיחדו עדים אלו והן פסולים פשיטא דהקדושין לא הוה קידושין, אע"פ דהקידושין נעשו בפני המון עם, והיו שם הרבה עדים, ואיכא למימר תתקיים העדות בשאר ... כיון שיחדו עדים פסולים, אם כן היתה כוונתם שהעדים שיחדו יהיו העדים, ולא עדים אחרים.

מקור דין הרמ"א בריב"ש, סימן תע"ט.

הבאר היטב על הרמ"א הנ"ל, הביא להלכה דברי מהר"י וי"ל. מהאבני מילואים, סימן מב, ס"ק י', נראה שבסתמא דעת הבעל על העדים הכשרים, ואינו רוצה בעדות הפסולים כלל. ולפיכך כתב החתם סופר, סימן ק', שאע"פ שהרב המסדר הזמין עדים פסולים, הרי זה בנגוד לדעת החתן והכלה, ולכן יחודו בטל.

בשו"ת משיב דבר חלק על האבנ"מ והחתם סופר הנ"ל. גם בשו"ת מהרש"ך, ח"א סי' נה. משמע כמהר"י וי"ל (ויש לדחות שמירי שהבעל הזמין). באוצר הפוסקים, סימן מ"ב, סעיף ד', הביאו בשם כרם שלמה, שמהר"י וי"ל דיבר שהבעל דבר זימנם, והרמ"א וריב"ש מיירי שנדמנו מעצמם. וכן מבאר בשו"ת מהרשד"ם, סימן תע"ד. ושם בשם שו"ת פרח מטה אהרן, ובשו"ת שרידי אש, שדברי מהר"י וי"ל רק בהזמין בעל דבר, אבל בהזמין המסדר לית לן בה. לבסוף פסקו ע"פ ציץ אליעזר, יביע אומר ומשפטי עוזיאל להחמיר.

לאור האמור לעיל יש לומר:

א. יש להניח שבקהל החתונה היה בודאי עד כשר נוסף שומר מצוות או עד תינוק שנשבה שהוא כשר לעדות.

ב. לפי החומר דלעיל יש יותר מאשר ספק ספיקא להכשיר הקידושין והנישואין. 1. דעת תוס' וראש שלא נפסלים אלא בהעדאה בב"ד. 2. דעת התומים והנתיבות אם לא הכירו בקורבה או בפסול לא מצטרפים להתבטל בראיה לכו"ע. 3. דעת חתם סופר, עדות הקהל היא מדין אנן סהדי, לא חל בזה דין עדות שבטלה. 4. צפנת פענח לדעת הרמב"ם שנפסלים בראיה, מ"מ בעידי הקידושין שהם מגוף המעשה אין דין עדות שבטלה.

סברת יחוד עדים של המהר"י וי"ל שמפקיעה כל העדים האחרים שנויה במחלוקת גדולה, בפרט כאן שהמסדר הזמין את העד השני, והרמ"א פוסק דלא כמהר"י וי"ל. ולפי האבנ"מ, מהרשד"ם, פרח מטה אהרן, כרם שלמה והשרידי אש הרי כשהמסדר קדושין מיוחד עדים כו"ע סוברים כרמ"א ולא כמהר"י וי"ל, ובדברנו, יש להקל שלא לחוש.

לענין הכתובה והתוספת כתובה

אם נחליט בענין הקידושין שיש לראותם כספק קידושין, או כספק ספיקא, הרי דין הכתובה נגזר מדין הקידושין, אבל אין כך פני הדברים לענין תוספת הכתובה.

כבר ביאר יפה בדעת המיעוט, שגם איילונית שלא הכיר בה, אע"פ שהם ספק קדושי טעות, ואינם קידושין ודאי, וי"א שאינם קדושין כלל, מ"מ פסק בשו"ע שיש לה תוספת כתובה.

הטעם הוא, דכיון שחי עמה דרך אישות, וכתב לה התוספת ע"מ חיבת ביאה, והיתה ביאה דרך אישות, נתחייב לה התוספת. לזה מצורפת הסברא שהיה יכול במידה מסוימת לבדוק בה, והיא לא הטעתו.

בשו"ע אה"ע, סימן מד, סעיף ד', פסק המחבר שאילונית שנתקדשה הוי קידושין, ויש אומרים שאילונית ודאי אינה מקודשת. ובארו המפרשים, שלדעת השו"ע שבלא הכיר בה הויא ספק מקודשת ויש אומרים שאינה מקודשת כלל, למרות זאת פסק המחבר בסימן קטז, סעיף ג', שאילונית שלא הכיר בה דינה כחייבי לאוין שלא הכיר בהן. ובחייבי לאוין נפסק שם, בסעיף א', שאם לא הכיר בהם אין לה מנה מאתיים אבל תוספת כתובה יש להן. הרי שאם לא העלימה ממנו דבר, יש תוספת כתובה מחמת חיבת ביאה.

ואף כאן בעניננו כיון שהיא לא הטעתו כלל, ואדרבה הוא יכל לבדוק בעדים, וחיו יחד עשרים שנה חיי אישות כזוג נשוי לכל דבר, ודאי שהתחייבותו לתוספת כתובה מחמת חיבת ביאה היא תקפה. והובא שם הסבר מהאור שמח, שאפי' אם בטלו הקידושין מחמת טעות, מ"מ אין זה כביאת זנות שאין עליה התחייבות של תוספת כתובה. אלא כיון שחיו דרך אישות יש תוספת כתובה. ויש גם לשון הראשונים, שכל מה שרצה הבעל בתנאו שתקנה ותייחד את עצמה לו נתנה לו. ולא דמי למקדש ע"מ שאין בה מומים ונמצאו מומים שמפסידה התוספת, לפי שהתם היא הטעתו, ובכה"ג שמטעה אותו לא נתחייב לה.

אמנם השאלה העיקרית היא, באיזה מעשה הלכתי קנין או שטר נוצרה ההתחייבות לתוספת. כי שטר הכתובה הראשון הרי עדין פסולים. ואין אדם יוצר התחייבות לתוספת באמירה בפיו, אפילו אם נאמרה בצבור בזמן קריאת הכתובה תחת החופה. בפשטות אין להתחייבות בתוספת כתובה גדר של תנאי, שע"ד היא נשאת לו.

דעת הרוב סבורה, שאע"פ שבשטרות מלוה ושטרות התחייבות אפשר לראות בזה התחייבות נפרדת, מ"מ בשטר כתובה המיוסד על העובדה הכלולה בשטר שיש קידושין ונישואין ביניהם, א"כ כתב ידו נשען על עובדות שהעדים מאשרים, ועל כן בנפול העדים גם חתימתו נפלה.

דעת המיעוט מביא בשם ראשונים, שגם בשטר כתובה יש תוקף לחתימתו למרות שאין תוקף לחתימת עדי הכתובה. ואע"פ שיש מגדולי האחרונים שלא סברו כך, הוא מכריע לחיוב על סמך ראבי"ה ורשב"א שאמרו כן בכתובה, וע"ס דברי אחרונים בני זמננו, שמנהג א"י להחתים החתן בכתובה ע"מ לתת חזוק ותוקף לכתובה גם מדין שטר בכתב ידו. לעומת זאת בשטרות דעלמא נחלקו, כיון ששם המנהג להחתים את הלוי הוא לצאת ידי חובת המלכות, ואינם מכוונים להתחייבות נפרדת.

כאמור, לדעת הרוב אין ערך לחתימת ידו כיון שהיא נשענת על עדות העדים בכתובה שיש כאן קידושין ונישואין, ובנפל הנישואין לא התחייב כלום.

ויש לדון בדבר, דמאן לימא לן שהחתן כורך עצמו עם עדי הכתובה? והלא יתכן שכורך עצמו עם ידיעה שאנו יודעים שהיו עדים כשרים נוספים, והקידושין כשרים ועכ"פ אינם מוטעים.

מכל מקום מספק יש קושי להוציא ממון מן הבעל המוחזק.

אולם לפנינו באו שני שטרי כתובות, שטר אחד שפרטנו ובארנו בענינו ושטר שני שעלינו לדון בו עתה.

השטר השני חתום ע"י הרב מסדר הקידושין וע"י מר נ. הרב לא זכר מתי נעשה השטר השני, האם נעשתה חופה שניה באותו לילה או לאחר זמן, או שלא נעשתה חופה שניה כלל.

האשה טוענת שאת שני שטרי הכתובות היא קבלה בליל הנישואין. גם השטר השני נושא את התאריך של החופה. הרב חזר בו בסוף וטען, שהעד נ. לא היה ביום החופה, ועל כן ברור שהשטר השני נערך זמן מסוים אחר החופה. אף אחד לא טען שהשטר השני נערך בלא ידיעת הבעל ובלא ציוויו.

נמצא שבעקרון אין אנו צריכים לכל הנ"ל. לפנינו שטר שני שזמנו בליל החופה, ויש בו שני עדים כשרים, ואף אחד לא טען מזויף או שנעשה בלי ציווי הבעל, והאשה טוענת ברי שנתנו לה שניהם בליל החופה. הרב

המסדר הוא עד אחד בלבד, והעיד באופן מבוזבז אחרי למעלה מ- 10 שנים, ועל כן אין בעדותו לגרע את השטר השני כלל.

גם אם נניח שהשטר השני נכתב זמן מסוים אחרי החופה, הרי כל הטענה היא שהוא שטר מוקדם, ויש בו שינוי מקום החתימה. בשטר מוקדם דעת המחבר שהוא פסול רק לגבות מנכסים משועבדים אבל כשר לגבות מבני חורין, ואי אפשר לטעון להד"ם. ואע"פ שהרמ"א חולק וסובר שהשטר פסול לגמרי, י"ל שהנ"מ בשטרות שעיקרם לראיה, ולכן מתוך שפסלו ראיתם של השטרות לגבי לקוחות, פסלו הראיה שבהם גם לגבי בני חורין.

אולם שטר כתובה שבא גם לראיה וגם ליצור את ההתחייבות גופא, ויש דעות שאפשר להתחייב גם בלא שטר ע"י אמירת "אתם עדי", מהיכי תיתי נאמר שההתחייבות נפסלת בעקבות העדר הראיה לגבות ממשעבדי.

עוד נטען בבי"ד קמא, שבמועצה הדתית הכינו את תעודת הנישואין לפי השטר עם העדים הפסולים, אם כי בתיקי הצדדים ראיתי את שטר הכתובה השני חתום בחותמת המועצה הדתית של חיפה, וכתוב על ההעתק "נאמן למקור" באישור הרבנות הראשית חיפה.

בשטר השני ג"כ חתום הבעל ומאשר שנעשה קנין, ואם נעשה קנין הרי מותר לכתוב את זמן הקנין ואין זה שטר מוקדם.

ואע"פ שבפס"ד בשתי הדעות כתבו שקנין הנעשה ע"מ שיכתב, וכל עיקר הקנין הוא בשטר, א"כ אין הקנין קונה בפני עצמו. הנ"מ לענין שאם חתם בעדים פסולים גם הקנין בטל. אבל אם השטר השני הוא בעדים כשרים, א"כ מצטרף גם הקנין כנתינת תוקף לשטר, ולו לפחות לענין זמנו של שטר. כך גם נהוג בכל מקום שעושים קנין על כתובה לפני השקיעה, כותבים הזמן שלפני השקיעה ע"פ שהחתימה היא בזמן מאוחר לשקיעה. לפיכך נראה, שאע"פ שקנין זה שעושים בכתובה גם הוא בכלל סתם קנין שעקרו עומד לכתובה, מ"מ לענין זמנו של החיוב, הוא קובע את זמן החיוב מרגע הקנין, ואפשר לכתוב זמן ומקום הקנין, ולמרות זאת כיון שנעשה ע"ד כתיבת השטר אם כתב בו עדים פסולים הקנין בטל.

אולם בנדון שלנו שכתב שטר שני ועדיו כשרים, השטר השני כשר וזמנו מזמן הקנין שנעשה תחת החופה. ואע"פ שבסרט של החתונה לא נצפה הקנין - לא ראינו אינה ראיה.

לאור הנ"ל יש להחליט:

א. האשה מקודשת (ודאי או ספק) וחזר חיוב הגט על בעלה.

ב. הבעל חייב בתוספת הכתובה בשלמותה.

סעיף זה הוא עקרוני בלבד, ולענין הלכה למעשה יש להמתין עד הפסיקה בבית המשפט שם נדונים עניני הממון.

ג. אין צו להוצאות.

עזרא בר שלום

תיק זה התארך יותר מהמידה; תחילת הדיונים בין הצדדים כאשר הבעל הגיש תביעת גירושין בד' בטבת תשנ"ו.

הדיון הראשון בתביעת גירושין התקיים ביום ט"ז טבת תשנ"ט. פסה"ד של ביה"ד האזורי הדוחה את תביעת הבעל לחייב את האשה בגירושין וסוגר את התיק ניתן ביום י"ג באייר תש"ס.

בתאריך ח' באדר א' תש"ס הוגשה תביעה ע"י האשה לתשלום כתובה, נדוניה ופיצויים, ללא תביעת גירושין. בתאריך י"ב בסיון תש"ס הגישה האשה את תביעת הגירושין.

בתאריך 4/2/01 הגישה האשה תביעה למתן פס"ד הצהרתי בעניני הרכוש לביהמ"ש. בתאריך ט' בניסן תשס"א נתנה החלטה ע"י ביה"ד הגדול, כי ביה"ד האזורי ידון ויפסוק בתביעות הכתובה והפיצויים של האשה, וביה"ד האזורי החליט בתאריך כ"ה בתמוז תשס"א כי לאחר מתן פס"ד הצהרתי מביהמ"ש יוחלט על תשלום הכתובה. על החלטה זו הוגש ערעור, וביה"ד הגדול בתאריך כ"ה בטבת תשס"ב דחה את הערעור.

בתאריך י' בסיון תשס"ג נתן ביה"ד האזורי פסק דין כדלהלן:

"הצדדים חייבים להתגרש לאלתר. אין מקום להתנות בין קבלת גט לתשלום כתובה נדוניה ופיצוי. יש לקבוע מועד לסידור גט."

על פס"ד זה הוגש ערעור, ובטרם שנתנה החלטה בנדון, הגיש ב"כ הבעל בקשה לביה"ד הגדול, מאחר והתברר לו שהיה טעות בסידור הקידושין שנערכו, כי העדים שהיו בקידושין ובחתימת הכתובה היו קרובים זל"ז מבוקש להחזיר את התיק לביה"ד האזורי למתן החלטה, כי הקידושין בטלים וכו'.

ביה"ד הגדול החליט להחזיר את התיק לביה"ד האזורי למתן החלטה בנדון, וכאמור ביה"ד נתן פס"ד ברוב דעות כי הצדדים חייבים להתגרש, ואין לחייב את הבעל בתשלום הכתובה. לדעת המיעוט אין מקום לבטל את הנישואין, ואין מקום לבטל חיובי הכתובה ותוספת כתובה. פסה"ד הקודם בענין חיוב הגט והכתובה בעינו עומד. ע"כ הוגש ערעור הנוכחי ע"י ב"כ האשה, המבקשת לקבל את דעת המיעוט, ולחייב כתובה ותוספת כתובה ופיצויים.

עמיתנו הגר"ח איזירר שליט"א קבל את הערעור, ופסק: א. האשה מקודשת (ודאי או ספק) וחזר חיוב הגט על בעלה. ב. הבעל חייב בתוספת הכתובה בשלמותה. ע"כ השתלשלות התיק.

טרם אכנס לפסיקה ההלכתית מוצא אני לנכון להזכיר את התוכחה של הנביא מלאכי ב, ט"ז "כי שנא שלח אמר ה' אלוקי ישראל, וכסה חמס על לבושו אמר ה' צבא - ות". והסביר הגאון הנצי"ב בספרו "משיב דבר", ח"ד סי' מט. כי הנביא [עמוד פז] הוכיחם על שני אופני בגידה. יש בוגד באשתו ומתרחק ממנה משום שנאה ואינו חפץ לגרשה. ויש שחפץ לגרשה אלא שחומס כתובתה ומוציאה כשהיא עניה. על האופן הראשון אמר, כי שנא שלח, הזכיר אלוקי ישראל, שרק בישראל שייך זה שהגירושין תלוי בו בלבד (דהיינו שרק הבעל יכול לתת את הגט), משא"כ על האופן השני שרוצה להוציאה בלא כתובה ובחוסר כל, הזכיר בשם ה' צבא - ות, שהוא חמס גם באוה"ע.

ועתה לפסק הדין: ניתנו שלושה פסקי דין, שניים ע"י ביה"ד האזורי, לדעת הרוב, אם כי לא גילו דעתם במפורש, אבל נראה שהם נוטים לומר שאין כאן קידושין כלל. לעומת זאת מדעת המיעוט. משתמע, שסובר שיש כאן קידושין גמורים מן התורה, ולדעת עמיתנו בפירוש כתב שהוא מסתפק.

והנה בשלב זה אין לנו צורך לברר אם יש קידושין מדאורייתא או מדרבנן או מספק או אין קידושין כלל, מאחר והצדדים מוכנים להתגרש, ואף יש חיוב לגירושין. ועל כן מבחינה זו אין צורך בבירור נקודה זו, והיה אם בעתיד תרצה האשה להנשא לכהן, ותדרוש פס"ד בנדון, אזי ידונו ויפסקו.

ובאשר לעיקר כתובה. גם עמיתנו הגר"ח איזירר שליט"א פסק שאין לה עיקר כתובה, ומצטרף אני לדעתו. ובאשר לתוספת כתובה, הנה גם אם נאמר שלא מגיע לה כתובה ולא תוספת כתובה מתקנת חכמים, אך מי לא גרע ממי שלקח שפחה לשמשו שמגיע לה פיצוי על כל החיים שהיו ביחד וילדה ילדים. אך דא עקא, כבר נתנו כמה פעמים פסקי דין בנושא זה, שביה"ד לא ידון בנושא כתובה ופיצוי אלא לאחר שתינתן החלטה בביהמ"ש לעניני משפחה שבו בחרה האשה להגיש את בקשותיה ותביעותיה הרכושיות. וע"כ גם עתה לא אוכל לשנות החלטה זו שנתנה אף ע"י ביה"ד הגדול, ולא ניתן לפצל בין דין כתובה לדין פיצוי. לדעתי יש מקום לתת פיצוי לאשה, אבל זה רק לאחר שביהמ"ש למשפחה יתן את פס"ד.

לסיכום:

- א. על הצדדים להתגרש ללא דיחוי במועד הראשון שיקבע ע"י ביה"ד המסדר את הגט.
- ב. במידה והאשה לא תסכים לקבל גט ישליש הבעל את הגט בביה"ד ויהיה פטור מכל חיובי האישות שביניהם.
- ג. לאחר מתן פס"ד בעניני הרכוש וכו' מביהמ"ש, ביה"ד דנן יתן החלטתו בגין תוספת הכתובה והפיצוי.

שלמה דיכובסקי

אני מסכים לחוו"ד ולמסקנתו ההלכתית של כבוד עמיתי הגר"ע בר שלום שליט"א. אינני מוצא מקום להכריע בדבר תוספת כתובה, כל עוד לא נקבל את החלטת ביהמ"ש בדבר חלוקת הרכוש.

הגי איזירר

מצטרף למסקנה שבסיכום הנ"ל לאור נמוקי לעיל.

לאור האמור לעיל מוחלט כנ"ל.

1 בית הדין הרבני הגדול ירושלים, ניתן ביום כ"א אלול תשס"ה (25/09/2005)